

CONFISCATIES ALS POLITIEK WAPEN IN INTERN STEDELIJKE CONFLICTEN CASUS: GENT, 1477-1492

Katia Hancké

Dit artikel handelt over de stad Gent in de periode van opstandigheid die begon na de dood van Karel de Stoute (januari 1477) en eindigde met de Vrede van Cadzand (juli 1492)¹. De informatie die de bewaarde confiscatierekeningen uit deze periode met betrekking tot de inwoners van Gent en uitgaande van het bestuur van de stad ons leveren, werden hierbij als uitgangspunt genomen.

Van de oproeren/opstanden die tussen 1477 en 1492 binnen Gent ontstaan, is enkel dat van februari 1479 gedetailleerd bestudeerd in een artikel uit 1909². In een verkennend onderzoek uit de jaren '70 werd aangetoond dat de onrust in deze periode van 15 jaar uitzonderlijk groot is en de oorzaken velerlei: politiek verzet tegen de centrale macht, klassenstrijd binnen de stad, hongerrellen en meer algemeen protest tegen de penibele economische situatie van de stad³.

Als basis voor ons onderzoek dienden de rekeningen over de restitutie van schepenspensoenen uit 1455-67 die in 1477 werden opgesteld⁴, en de bewaarde rekeningen die verslag uitbrengen over de confiscatie-activiteiten die door de stad georganiseerd werden tussen 1487 en 1492⁵. Documenten als deze, waarin een opstandig stedelijk regime zich op politieke motieven beroept om personen binnen de stad te viseren, zijn slechts uitzonderlijk bewaard. Het feit dat het

1 Gebaseerd op HANCKE (K.), *Conflict en confiscatie* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), Gent, 1995.

2 FRIS (V.), *L'Emeute de Gand en février 1479*, *Bulletin de la société d'histoire et d'archéologie de Gand*, 1909, p.1-16.

3 BLOCKMANS (W.) ed., *Revolutionaire mechanismen in Vlaanderen van de 13e tot de 16e eeuw*, Postakademiale werkkolleges 1973-74, cyclus mechanismen van machtsverwerving en machtsbehoud (dossier 1).

4 SAG, reeks 400 n°25, f°418-425; SAG, reeks 400 n°27, f°129-134; RAG, fonds Gent 158, f°254-301.

5 SAG, reeks 20 n°5, 11, 10 en 11bis. Deze reeks, waarin de documenten met betrekking tot de oorlogscomptabiliteit van eind XVde-begin XVIde eeuw samengebracht zijn, bevat naast confiscatierekeningen ook lijsten in verband met het innen van oorlogsbelastingen etc. Zie: DECAVELE (J.) & VANNIEUWENHUYSE (J.), *Stadsarchief van Gent: archiefgids. dl. I: oud archief*, Gent, 1983. Het nummer 4 uit deze reeks is een verslag van de confiscaties van renten op het stedelijk domein die de stad heeft uitgevoerd tussen 14/8/1488 en 8/12/1489. Soortgelijke lijsten zijn terug te vinden in het fonds over de renteboekhouding van de stad (SAG, reeks 406), we pleiten er dan ook voor dit document in samenhang met de bronnen uit voornoemd fonds te beschouwen. Zie: HANCKE, *op.cit.*, p.77-82.

KATIA HANCKÉ

stadsbestuur een dergelijk initiatief kan uitvoeren, wijst op een consolidatie van het regime. Niet alleen omdat de praktische organisatie over een periode van maanden, zelfs jaren loopt, maar ook omdat (vooral voor de confiscaties) op een actieve medewerking van de inwoners van de stad wordt gerekend. De manier waarop de terugbetalingen/inbeslagnemingen georganiseerd worden, de wijze waarop daarvan in de rekeningen verslag wordt uitgebracht, de argumentatie die ter verantwoording wordt gebruikt, het tijdstip waarop de restituties en confiscaties werden uitgevoerd, opgetekend en afgerekend geven op zich reeds interessante informatie over de toestand in de stad. Daarnaast hebben we de politieke relevantie van de inhoud van de bronnen onderzocht. Was de politieke situatie die in de bron wordt genoemd het enige dat meespeelde? De argumentatie die in de rekeningen wordt gegeven voor het organiseren van de confiscaties of restituties is eerder vaag: veel meer dan een verwijzing naar de politieke "vijanden van de stad" levert het ons niet op. Dat dit bovendien een wel erg aantrekkelijke verantwoording is voor een stadsbestuur in een periode van opstandigheid, maakt de informatie er niet waardevoller op. Het is duidelijk dat deze motivatie niet zonder meer kan aanvaard worden. Bij het onderzoek werden als werkhypothese de mogelijke motieven op drie terreinen voor de inbeslagnemingen en/of terugvorderingen weerhouden. We sommen ze op.

Een eerste kader zijn de conflicten tussen enerzijds de centrale staat en anderzijds de Leden van Vlaanderen en/of de stad Gent. Ook de oorlog tussen Frankrijk en de Bourgondische overheid, waarin Vlaanderen en Gent verschillende malen van kamp wisselen, moet in dit kader betrokken worden. De bewaarde rekeningen dateren allen uit periodes waarin het stadsbestuur van Gent niet in handen was van partijgangers van de aartshertog. In hoeverre zijn de verschillende rekeningen bedoeld als represaille tegen de aanhangers van de centrale politiek? Heeft de veranderende verhouding tussen de stad en Frankrijk invloed gehad op de organisatie van de confiscaties? Viseert het stadsbestuur politieke tegenstanders uit haar eigen stad of de inwoners van gebieden die de centrale overheid trouw blijven?

Een tweede terrein waarin de rekeningen moeten worden gekaderd, is dat van de stedelijke politiek. Gezien de snelle opeenvolging van conflicten die in deze periode op verschillende niveaus van de stedelijke samenleving terug te vinden zijn, is ook hier de vraagstelling verder onder te verdelen⁶. Weerspiegelen deze confiscaties een vijandschap binnen de stedelijke elite of tegenstellingen tussen verschillende klassen in de stedelijke samenleving? Welke rol spelen de recente politieke ontwikkelingen in deze tegenstellingen? Wordt hier bewust een bepaalde groep van de bevolking gevisieerd of neemt de stad gewoon wat ze krijgen kan?

6 BLOCKMANS (W.), Mutaties van het politiek personeel in de steden Gent en Brugge tijdens een periode van regimewisselingen: het laatste kwart van de XV^e eeuw, *Bronnen voor de geschiedenis van de instellingen, Handelingen van het Colloquium*, 1975, pp.92-103.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Het laatste terrein betreft de financiële noden van de organiserende instantie. De confiscaties en restituties leveren de stad heel wat geld op. Reeds sinds het Verdrag van Gavere in 1453 waren de stedelijke financiën uit evenwicht gebracht en de situatie was er in de volgende decennia bepaald niet rooskleuriger op geworden⁷. Voor de stedelijke magistraat is dit soort inkomsten veel aantrekkelijker (politiek minder gevaarlijk) dan weer eens nieuwe belastingen te moeten instellen voor de hele bevolking, wat reeds meer dan eens aanleiding gaf tot oproer. Hoe belangrijk was de financiële nood van de stad als motief voor het organiseren van inbeslagnames en terugvorderingen?

Uiteraard zijn deze drie terreinen nauw met elkaar verbonden en overlapt de vraagstelling op één gebied dikwijls (ten dele) die op een ander terrein. De redenen waarom de stad is overgegaan tot het organiseren van dit soort activiteiten zijn niet te herleiden tot één motief. Het gewicht van de verschillende motieven is afhankelijk van allerlei factoren en verschilt van periode tot periode.

Restitutie van pensioenen van schepenen uit de periode 1455-1467 (1477-1484)

De activiteiten die in opdracht van de drie leden van de stad Gent vanaf 1477 ontplooid werden om een deel van de pensioenen die tussen augustus 1455 en 1467 uitbetaald waren aan Gentse schepenen terug te vorderen, zijn bekend via drie documenten. Twee van de documenten zijn rekeningen die verslag uitbrengen van de inkomsten en uitgaven die de procureur Jan van Coppenhole, verantwoordelijk voor de restituties, heeft gehad. De eerste rekening wordt afgesloten op 18 februari 1478⁸, de tweede is van latere datum⁹. Het derde document is een bundeling van kopies van verschillende rekeningen die een overzicht geven van inkomsten en uitgaven van de procureur gedurende een beperkte periode van de restitutie, aangevuld met een overzicht van alle restituties dat werd opgesteld tegen het einde van de termijn die de procureur ter beschikking had¹⁰.

7 BOONE (M.), *Geld en macht. De Gentse stadsfinanciën en de Bourgondische staatsvorming (1384-1453)*, Verhandelingen van de maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent XV, 1990, pp.60-67

8 SAG, reeks 400 n°25, f°418-425. Deze rekening is samen met diverse ondergeschikte rekeningen is ingebonden achter de stadsrekening voor de termijn februari- augustus 1477.

9 SAG, reeks 400 n°27, f°129-134. De rekening is ingebonden na de stadsrekening voor het schepenenjaar 1479-1480.

10 RAG, fonds Gent 158, f°254-301 (contemporaine nummering f°2-47). Het document is ingebonden na het manuscript van het Dagboek van Gent. V.FRIS vermeldt in het voorwoord bij zijn uitgave van het Dagboek reeds de aanwezigheid van dit stuk tussen het amalgaam van inventarissen en werkdocumenten uit de stedelijke administratie uit de periode 1480-1525, die aan het manuscript zijn toegevoegd. FRIS (V.), *Dagboek van Gent van 1447 tot 1470 met een vervolg van 1477 tot 1515*, Gent, 1901-1904, p.IV

Deze laatste bron verstrekt ons veruit het meeste informatie. Het 48 folio's tellende dossier dateert van 1484 en werd opgesteld door Pieter van Coppenhole, familie van de procureur die verantwoordelijk was voor het verzamelen van de restituties¹¹. In de kopie is niet alleen de tekst van de oorspronkelijke rekening overgenomen, ook de opmerkingen van de stedelijke controleurs zijn erin terug te vinden. Het document in zijn huidige staat van bewaring is niet volledig. Zo ontbreekt de eerste folio van het dossier. In wat wel bewaard is, wordt nergens een expliciete verantwoording gegeven voor het samenstellen van het dossier.

In het document zijn acht verschillende rekeningen samengebracht¹², die informatie verschaffen over zowel de restitutie zelf (organisatie, wie heeft wat betaald voor wie,...) als de uitgaven die met de restituties bekostigd werden. Het document eindigt met een opsomming van enkele losse inkomsten en uitgaven "*omme te beziene oft al wel gherekent es*"¹³. In tegenstelling tot wat de titel belooft, wordt er echter geen eindsaldo voor het geheel van de restituties opgemaakt.

De bundeling van kopies van de verschillende rekeningen is in de eerste plaats interessant omdat zij een verband aangeeft tussen verschillende rekeningen dat achteraf moeilijk te reconstrueren zou zijn geweest. Ondergeschiedte rekeningen over één bepaalde transactie van de stad zijn immers allesbehalve systematisch bewaard, en bovendien valt uit de afzonderlijk rekeningen moeilijk af te leiden welke link gelegd moet worden tussen pakweg werken aan het schepenhuis en terugvorderingen van twintig jaar oude pensioenen. Door de samenstelling van het dossier, soms nog bevestigd door een expliciete verantwoording van de procureur die werd overgenomen tussen twee rekeningen¹⁴, zijn we nu goed ingelicht over de manier waarop en de onderwerpen waaraan de opbrengst van de restituties gespendeerd werd.

11 RAG, fonds Gent 158, f°47 v°; op het einde van het dossier is in hetzelfde handschrift als de rest van het document volgende nota toegevoegd, ondertekend met PCoppenole: "*Ic Pieter van Coppenole fs. Fransoys kenne over dat mij mijn heeren de auditeurs van deser stede hedent deser daghe ghegheven hebben in mijn handen de originale registen ende rekeninghe danof deser jeghenwordighe copie mencie maect, die ic bij desen mijnen handghescrijfte belove wedre te ghevene zonder der inne eeneghe vicie of rasuere te doene, ter kennesse mijns handteeckens hierondre ghestelt den XXen junio anno LXXXIIIH.*"

Pieter van Coppenhole fs. Fransoys is tijdens de opstand van de stad tegen het centrale gezag vanaf november 1487 tot 1492, actief in de stedelijke administratie. Van augustus 1488 tot augustus 1491 is hij secretaris van gedele.

12 Bepaalde rekeningen zijn tweemaal opgenomen in het dossier. De verschillen tussen twee kopies zijn beperkt tot enkele voor de betekenis van de tekst onbelangrijke veranderingen, die kunnen beschouwd worden als onnauwkeurigheden van de kopiist. De rekening op f°34 r° tot 39 r° is een herhaling van f°27 r° tot 33 r°, die op f°41 v° tot 44 r° is een herhaling van f°40 v° - f°41 v°.

13 RAG, fonds Gent 158, f°47 v°.

14 Ibidem, f°41 v°.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Dit dossier geeft ons ook een mooi beeld van het beheer van de stadsfinanciën zoals dat door de ontvanger-boekhouder werd gevoerd. De verschillende financiële activiteiten werden organisatorisch vrij strikt gescheiden gehouden en enkel hijzelf zorgde ervoor dat opbrengsten uit de ene rekening benut werden om tekorten van een andere rekening te compenseren. Uit het dossier blijkt een nauwe betrokkenheid van de ontvanger-boekhouder bij activiteiten van de verschillende stedelijke procureurs. Deze functie is dus wel degelijk meer dan een officiële titel die uitgedeeld werd aan de rijkste poorters van de stad, van wie enkel verwacht werd dat ze de tekorten in de stedelijke kas zouden oplappen met hun persoonlijk fortuin¹⁵.

De eerste twee rekeningen uit de bundel, die een overzicht geven van de ontvangsten tot augustus 1478, verschaffen ons door hun rijke details zeer veel informatie over verschillende aspecten van de restituties. Voor iedere inkomst wordt de betaling, het totaal verschuldigde bedrag, de betaler(s), de persoon en het pensioen/de pensioenen (met vermelding van jaartal en functie) waarop de restitutie betrekking heeft, vermeld. Indien de persoon reeds gestorven is in 1477, wordt de restitutie verhaald op zijn erfgenamen, in de tekst aangegeven door de vermelding "*weduwe ende hoys*". Voor de 176 betrokken personen krijgen we hier dus een volledig overzicht van hun schepen carrière tussen 1455 en 1467, wat de identificatieproblemen waarvoor de schepenlijsten uit deze periode ons stelden, uit de weg ruimt. Het feit dat voor alle betrokkenen ook vermeld wordt of zij nog leven in 1477-78, is een extra hulp om identificaties van latere datum te vergemakkelijken. Daarnaast weten we ook welke personen de ex-schepenen geholpen hebben bij het afbetalen van hun schuld, wat dan weer informatie levert over familiale banden en de kring van vrienden en magen waarop de door de stad geviseerden (die allemaal in meer of mindere mate behoren tot de politieke elite van de stad) konden terugvallen. Een interessante bron dus voor een studie over de openheid van de elite en het belang van patronage en informele machtsuitoefening in de Gentse stedelijke politiek.

De twee andere, originele rekeningen verstrekken ons weinig extra informatie over de restitutie zelf. De eerste, die loopt tot 18 februari 1478, komt volledig overeen met de gegevens uit de eerste rekeningkopie, maar is heel wat beknopter dan deze kopie. Bij de tweede rekening, waarvan de folio's in een foute volgorde zijn ingebundeld, zijn vooral de aantekeningen *in margine* interessant. Ze geven ons meer uitleg over de identiteit van de procureur en laten toe een hypothese te vormen over de redenen waarom in 1484 een dossier van de restitutieactiviteit wordt samengesteld. Deze aantekeningen *in margine* zijn, in tegenstelling tot de tekst van de rekening, niet terug te vinden in de kopie van deze rekening die in het dossier uit 1484 is opgenomen. De beide originele rekeningen zijn uiteraard ook van belang omdat zij ons verzekeren dat de kopies uit het dossier van 1484 de informatie uit de oorspronkelijke rekeningen accuraat weergeven.

15 BOONE (M.), *Geld en macht*, p. 199-207.

KATIA HANCKÉ

Na de regimewisseling van februari 1477 wordt door de nieuwe magistraat besloten tot het terugvorderen van delen van pensioenen die de stad in vroegere tijden uitbetaald heeft aan haar politiek personeel. Meer bepaald worden de personen gevisieerd die in de periode tussen augustus 1455 en augustus 1467 een schepenambt hebben vervuld binnen de stad.

De periode waarvoor de restitutierekeningen ons informeren over de verdeling van schepenambten, lijkt ons lang genoeg om een relevant beeld te geven van het carrièreverloop van een schepen. Uit eerder onderzoek bleek reeds dat een politieke loopbaan te Gent gemiddeld 10,37 jaar duurde en dat voor de helft van het politiek personeel hun carrière maximum vijf jaar bedroeg¹⁶.

Gedurende deze twaalf jaar waren 312 schepenambten te verdelen binnen de stad. Ze werden toegewezen aan 173 personen. Negentig van hen vervullen in deze 12 jaar slechts een mandaat, 38 zijn tweemaal schepen, 24 driemaal. Van de tien overblijvende personen werden er acht viermaal tot schepen gekozen, de overige twee vervulden elk vijfmaal een mandaat.

De regels voor de wepelijkheid (twee ambtsloze jaren na een ambt in de bank van de keure, één na een ambt in de bank van gedele) werden in deze jaren strikt gerespecteerd¹⁷.

Voor alle pensioenen die aan schepenen werden uitgekeerd tussen augustus 1455 en augustus 1467 eist de stad een vergoeding terug. Het bedrag, steeds een ronde som, varieert tussen 3 en 10 lb.gr. (720 gr. tot 2.400 gr.) per schepenpensioen. Hoe hoger in rang, hoe groter de som. Het bedrag van 2.400 gr. wordt b.v. enkel van personen teruggevorderd die voorschepen zijn geweest. Voor de laagste posten in elke bank wordt een bedrag tussen de 720 en de 1.200 gr. aangerekend, afhankelijk van het jaar waarin het mandaat werd uitgeoefend. De som die betaald moet worden is meestal louter een restitutie van pensioen, voor enkele schepenjaren (145S-56, 1457-58, 1462-63 en 1466-67) wordt hier een bedrag bijgeteld ter restitutie van "voedinghe".

De bedragen die voor pensioenen worden teruggevorderd komen overeen met de sommen die in de stadsrekeningen worden vermeld¹⁸. Voor het schepenjaar 1455-56 is dit voor de bank van de keure 10 lb.gr. voor de voorschepen, 8 lb.gr.

16 BLOCKMANS (W.), Het wisselingsproces van de Gentse schepenen tijdens de 15e eeuw, *HMGOG*, XLI, 1987, p.79.

17 BOONE (M.), *Gent en de Bourgondische hertogen ca. 1384 - ca. 1453. Een sociaal-politieke studie van een staatsvormingsproces*, Verhandelingen van de AWLSK CXXXIII, 1990, pp.33-36

18 Het hoofdstuk pensioenen van iedere stadsrekening vangt steevast aan met de uitgavenpost voor schepenpensioenen. Voor de stadsrekeningen die voor deze periode bewaard zijn, zie SAG, reeks 400, n°18: f°76 r° (1455-56), f°380 r° (1456-57); n°19: f°34 r° (1457-58), f°118 r° (1458-59), f°302 r° (1459-60), f°388 r° (1460-61); n°20: f°131 r° (1463-64); n°21: f°93 r° (1465-66), f°135 r° (1466-67).

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

voor de eerste en tweede schepenen, 6 lb.gr. voor de overige schepenen van de bank. Dezelfde functies in de bank van gedele leveren respectievelijk 6 lb.gr., 4 lb.gr. en 3 lb.gr. op. Vanaf het volgende schepenjaar tot augustus 1467 vermindert het loon van de schepenen van de keure tot 10 lb.gr. voor de voorschepen, 6 lb.gr. voor de eerste en tweede schepen en 5 lb.gr. voor de rest van de bank. De pensioenen voor de schepenen van gedele blijven gelijk. Vanaf augustus 1467 verdwijnen de meldingen van pensioenen uitbetaald aan de schepenen uit de stadsrekeningen. Voortaan wordt het politiek personeel van de stad niet meer officieel betaald voor zijn diensten¹⁹. De vergoedingen *in natura*, de dure kledij die de stad jaarlijks voor haar magistraat laat maken en allerlei soorten extraatjes waarvan de schepenen kunnen profiteren (banketten, diplomatieke reizen etc.) blijven wel terug te vinden in de stadsrekeningen van de volgende jaren.

Ongeveer 1/3de van de personen (57 van de 173 schepenen) moet aan de stad het minimumbedrag van 720 gr. terugbetalen. Eenmaal wordt een bedrag van minder dan 720 gr. teruggevorderd: een schepen die slechts een half jaar zijn ambt vervuld heeft, wordt 360 gr. aangerekend²⁰. De grootste som die teruggevorderd wordt voor schepenpensioenen van één man, bedraagt 6.720 gr.²¹ Twee andere ex-schepenen moeten nog meer terugbetalen, maar een groot deel van deze terugvorderingen heeft geen betrekking op de pensioenen die zij als schepenen hebben uitbetaald gekregen. Ten slotte worden nog twee personen die geen schepenambt hebben vervuld tussen augustus 1455 en augustus 1467 tot restitutie aan de stad veroordeeld. Ook hier gaat het om bedragen die de restituties van pensioenen ver overtreffen. Elk van deze vier gevallen lijkt ons opmerkelijk genoeg om apart besproken te worden.

Van Pieter Beys de oude, een man met een zeer aanzienlijke loopbaan in de Gentse politiek²², wordt naast 4.320 gr. voor pensioenen ook 24.180 gr. teruggevorderd voor de wijnassizen die hij in 1458 pachtte²³.

Boudin Rijm²⁴, die eveneens 4.320 gr. moet terugbetalen voor pensioenen, is daarnaast de stad nog 3.360 gr. schuldig voor "*zekere sommen van ghelde die hij*

19 Zie ook: FRIS (V.), La restriction de Gand (13 juillet 1468), *Bulletijn der maatschappij van geschied- en oudheidkunde te Gent*, XXXI, 1923, pp.57-142.

20 RAG, fonds Gent 158, f°12 v°. Meester Jan Sersanders de oude verving in het schepenjaar 1465-66 Claeys Uuutenhove als 6de schepen van de keure.

21 Ter vergelijking: het dagloon van een meester ambachtsman schommelt tussen de 10 en 12 d.gr., wat neerkomt op een jaarinkomen van ongeveer 2.400 d.gr.

22 Tussen 1457 en 1474 (o.a.) vier maal eerste schepen van de keure, twee jaar overdeken van de neringen en twee maal ontvanger-boekhouder van de stedelijke financiën.

23 RAG, fonds Gent 158, f°2 r°.

24 Boudin Rijm was tussen 1459 en 1472 tweemaal voorschepen van gedele, tweemaal tweede schepen van de keure en éénmaal voorschepen van de keure. Dit zijn de enige activiteiten die hij (sinds 1455) in dienst van de stad heeft verricht.

t'anderen tijde ontfaen heeft van der stede van Ghent".

Van Jacob van den Abeele eist de stad 20.880 gr. terug. Dit bedrag wordt aan de stad betaald door zijn borgen²⁵. De enige functie die de man tussen 1455 en 1477 in stadsdienst had, was pachter van assizen in 1457 (turf) en 1460 (inbrouwen bier). Dit, in combinatie met de verwijzing naar borgen, geeft ons een duidelijke aanwijzing dat de restitutie in verband staat met het pachten van assizen.

Jacob Donche ten slotte moet een bedrag van 9.120 gr. terugbetalen voor "*zekeren sommen van penninghen die de voors. Jacop tanderen tijde ontfaen heeft van der stede van Ghendt zonder dweten of consent van den drie leden van deser stede*"²⁶. Misschien gaat het hier om bedragen die hij tijdens zijn loopbaan als secretaris van gedele (van aug. 1455 tot aug. 1458) ontvangen heeft²⁷.

Hoewel deze enkele gevallen uitzonderingen te noemen zijn in het geheel van de restituties (slechts 2,3% van de genoemde personen moeten een bedrag terugbetalen dat niet in verband wordt gebracht met een pensioen dat ze eertijds hebben ontvangen), vertegenwoordigen ze wel een aanzienlijk deel (19,4 %) van het totale bedrag dat door de stad teruggevorderd wordt.

Naast het innen van deze restituties was de procureur ook verantwoordelijk voor de ontvangsten met betrekking tot de bedragen waarvoor de erfgenamen en borgen van Jan van Melle en de erfgenamen van Pieter Boudins aansprakelijk waren gesteld en die eveneens aan de stad moesten worden terugbetaald. Zoals reeds eerder vermeld, leveren vooral deze terugvorderingen de stad grote inkomsten op. Een andere rekening vermeldt trouwens dat de verkoop van de (omvangrijke) inboedel van Jan van Melle reeds 37.033,2 gr. opleverde voor de stad²⁸.

Deze maatregelen, die ook in politiek opzicht voordelig moeten zijn geweest voor de nieuwe magistraat (beide personen zijn emanaties bij uitstek van het oude stadsbestuur, hun openbare executie die in maart 1477 werd doorgevoerd onder druk van het gemeen bewees reeds dat ze geen van beiden last hadden van enige populariteit), waren broodnodig voor de stedelijke financiën.

De hele restitutie-activiteit kan niet los gezien worden van de financiële nood waarin de stad verkeerde. Na de dood van Karel de Stoute is financieel wanbeleid

25 RAG, fonds Gent 158, f°19v°-20 r°.

26 RAG, fonds Gent 158, f°14 r°.

27 Sinds 1458 komen wij hem niet meer tegen onder de stedelijke functionarissen. In 1501 vinden we wel een Jacob Donche vermeld als lid van de hertogelijke raad.

28 SAG, reeks 400, n°25, f°325 r°-339 r°; uitgegeven door BLOCKMANS (W.), *Peilingen naar de sociale structuren te Gent tijdens de late 15e eeuw, Studiën betreffende de sociale structuren te Brugge, Kortrijk en Gent in de XIVe en XVe eeuw*, Standen en Landen LIV, Heule, 1971, p.255-262.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

juist een van de belangrijkste grieven die tegen de oude magistraat geuit worden. Met de aanstelling van een nieuwe magistraat onder druk van de bevolking in februari 1477, verandert er echter niets aan de zware schuldenlast ten gevolge van het grote aantal renteverkopen op het stedelijk domein sinds 1453. Ook de tijdgenoot beseft dat dit een enorme hypotheek legde op de stadsfinanciën²⁹. Tegelijkertijd wordt het nieuwe stadsbestuur geconfronteerd met een aanzienlijke stijging van de uitgaven ten gevolge van de onkosten veroorzaakt door de oorlog met Frankrijk die op dat ogenblik woedt. Om deze te bekostigen worden in 1477 speciale oorlogsbelastingen geïnd.

De magistraat kan zich in de gegeven omstandigheden duidelijk niet permitteren de lasten voor de bevolking verder te verzwaren door nieuwe indirecte belastingen in te voeren. Het organiseren van restituties van pensioenen die meer dan 10 jaar geleden aan schepenen werden uitbetaald, is een politiek veilig middel om de inkomsten van de stad op te schroeven. Daardoor wordt slechts een klein deel van de bevolking geraakt, dat niet bepaald behoort tot de armsten binnen de stad. Dat blijkt ook uit de betalingen die, in verhouding tot de grote bedragen die geëist worden, vrij vlot verlopen.

De terugvorderingen die de stad eist, zouden in totaal 403.480 gr. hebben moeten opleveren. Uit de rekeningen van de procureur blijkt dat hij over de hele periode (inkomsten met betrekking tot Jan van Melle en Pieter Boudins bijgeteld) 868.405,6 gr. ontvangen heeft. Uit de bewaarde uitgavenrekeningen blijkt dat een zeer groot deel van deze inkomsten wordt gebruikt om renten op de stad af te lossen en onkosten met betrekking tot de oorlog te dekken.

De strikte regels die gehanteerd werden bij het terugvorderen van bedragen voor eertijds uitbetaalde pensioenen (twee personen niet te na gesproken betreft het hier enkel schepenen, die alleen voor mandaten tussen augustus 1455 en augustus 1467 tot restitutie verplicht worden, waarbij vaste bedragen per mandaat worden teruggevorderd), wijzen erop dat ook andere dan financiële beweegredenen invloed hebben uitgeoefend op de organisatie van de restituties. De termini voor de restitutie, 1455 en 1467, komen overeen met twee tussenkomsten van de vorst in de stedelijke politiek. De restitutie begint na de Vrede van Gavere, waarin Filips de Goede een aanzienlijke uitbreiding van zijn invloed bij het aanstellen van de magistraat verkregen heeft. Het einde van de restitutie valt samen met de Blijde Inkomst van Karel de Stoute in Gent (28 juni 1467), wanneer onder druk van het verzamelde volk de hertog belooft maatregelen te treffen en de verantwoordelijken voor het slechte bestuur van de stad te bestraffen. De onrust die het daaropvolgende jaar binnen de stad heerst, noopt

²⁹ BOONE (M.), "Plus deuil que joie". Renteverkopen door de stad Gent in de Bourgondische periode: tussen private belangen en publieke financiën, *Driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet*, jg.45, 1991, pp.3-26.

KATIA HANCKÉ

de hertog ertoe de *Besnijdenisse* van 13 juli 1468 uit te vaardigen, waarin onder andere de vergoedingen voor het politiek personeel van de stad officieel worden vastgelegd³⁰.

Nochtans kan geenszins gesteld worden dat het politiek personeel tussen augustus 1455 en augustus 1467 zichzelf buitensporige vergoedingen toekende. Integendeel zelfs, de enorme boete die de stad opgelegd krijgt in 1453 leidt tot een inkrimping van het budget voor bestuurlijke uitgaven. Bij de herschikking van de stadsfinancien waartoe men vervolgens gedwongen is, worden de pensioenen voor o.a. schepenen ingekrompen³¹. Een concrete aanleiding om (een deel van de) uitbetaalde pensioenen terug te vorderen, lijkt er dus niet te zijn. Toch wordt zowel in de restitutie van 1477 als in het protest van 1467-68 specifiek het politiek personeel uit de periode 1455-67 gevisieerd en beschuldigd van profitaat. De oorzaak hiervan lijkt ons te liggen in de sociale polarisatie die zich in de jaren na de Vrede van Gavere zeer sterk en in versneld tempo binnen de stad ontwikkelt.

Eenzijds wordt het gros van de bevolking zwaar getroffen door de asociale maatregelen die het stadsbestuur neemt om de geldboete uit 1453 te kunnen betalen. Naast nieuwe indirecte belastingen, waardoor de levensstandaard van een groot deel van de inwoners van de stad aanzienlijk daalt, zijn er ook nog de massale renteverkopen op het stedelijk domein. De nefaste gevolgen die deze met zich meebrengen voor de stedelijke financiën (een heuse XVde-eeuwse rentesnieuwbal) zijn tegen 1477 ook voor heel wat tijdgenoten duidelijk³².

Anderzijds leidt de verminderde vergoeding voor een politiek mandaat binnen de stad ertoe dat de recruiteringsbasis voor het politiek personeel versmalt. Een schepenambt is alleen nog weggelegd voor personen die reeds een zekere (vrij grote) welstand genieten.

Het bestuur van de stad komt dus in handen van een kleine elite, die niet alleen het minst van de hele bevolking getroffen wordt door de eerder genoemde maatregelen, maar er zelfs tot op zekere hoogte voordeel uit haalt. Slechts de rijkste lagen van de bevolking kunnen het zich permitteren een rente op de stad te kopen of assizen van de stad te pachten om op die manier persoonlijk gewin te halen uit de financiële neergang van de stad.

Daarnaast was in 1453 ook de invloed van de hertog op de aanstelling van de magistraat aanzienlijk uitgebreid. Tegelijk werd een einde gemaakt aan de proportionele verdeling van (onder andere) de schepenambten onder de drie

30 FRIS (V.), *La restriction de Gand* (13 juillet 1468), *Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, 1923.

31 BOONE (M.), *Gent en de Bourgondische hertogen ca. 1384 - ca. 1453*, p.235.

32 BOONE (M.), *"Plus deuil que joie"*, pp.16-17.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

leden van de stad. Indien voordien het systeem van de drie leden een gevoel van verticale solidariteit en verbondenheid met het stadsbestuur had opgeroepen, werd dit in 1453 wel geheel teniet gedaan. De stad werd nu geleid door een rijke, met de vorst sympathiserende elite die, om de centrale schatkist te spijsen allerlei maatregelen trof die de rest van de bevolking wel in haar geldbuidel voelde, maar slechts weinig zoden aan de dijk brachten.

Dat in 1477 bij het bevel tot restitutie van pensioenen het schepenjaar 1455-56 als begindatum gehanteerd wordt, is in deze context niet verwonderlijk.

Het is opmerkelijk dat de restitutie niet geldt voor pensioenen die schepenen uitbetaald kregen in de jaren 1467-1476. Thema's als corruptie, nepotisme en profitaariaat stonden in 1477 hoog op de politieke agenda. Bijna een kwart van de privileges die in februari van dit jaar worden verleend op verschillende niveaus handelt over deze onderwerpen³³. Hoewel in de aan Gent verleende privileges geen artikels terug te vinden zijn die expliciet handelen over corruptie, leeft ook binnen deze stad de problematiek³⁴. Wanneer in de loop van maart enkele boegbeelden uit de stedelijke politiek van de voorbije jaren openbaar geëxecuteerd worden, is dit op beschuldiging van corruptie. Bij de keuze van het politiek personeel van de stad zijn nog jarenlang schepenen uit de periode juist voor 1477 opvallend ondervertegenwoordigd. Personen die wel eerder politiek actief waren, maar geen functie hebben uitgeoefend in de jaren net voor 1477, zijn wel terug te vinden in de schepenlijsten. Het is zelfs opvallend hoeveel personen die enkel voor 1468 een politiek mandaat hebben vervuld, vanaf 1477 opnieuw actief worden. De samenstelling van het politiek personeel in 1477 en volgende jaren wijst dus in de richting van een zich afzetten tegen het stedelijk beleid onder Karel de Stoute.

Toch stopt de restitutie van schepenpensioenen in het jaar 1467. De personen waarvan men zou verwachten dat ze het hardst aangepakt worden, zijn integendeel (financieel) ongemoeid gelaten.

Zoals reeds vermeld, valt de einddatum van de restitutie samen met de Blijde Inkomst van Karel de Stoute. De pensioenen van het politiek personeel worden echter pas aan banden gelegd in de *Besnijdenisse* van 1468. Door de tijdgenoot worden beide gebeurtenissen blijkbaar in verband gebracht met elkaar, als twee

33 BLOCKMANS (W.), Corruptie, patronage, makelaardij en venaliteit als symptomen van een ontluikende staatsvorming in de Bourgondisch-Habsburgse Nederlanden, in *Tijdschrift voor sociale geschiedenis*, 11, 1985, p.234: het Algemeen Privilegie en de vier privileges verleend aan afzonderlijke vorstendommen tellen samen 264 artikels, 60 daarvan handelen over vormen van corruptie op alle niveaus van het bestuur.

34 De tekst van het privilege dat aan de stad Gent werd verleend, is uitgegeven in HAEGHEN (V. Vander), *La charte donnée aux Gantois par Marie de Bourgogne en 1477*, *Mélanges Paul Frédéricq*, Brussel, 1904, pp.273-278.

KATIA HANCKÉ

uitingen van een historisch evenement: de opvolging van hertog Filips de Goede door zijn zoon Karel.

In de historiografie over de geschiedenis van Gent is tot nu toe weinig aandacht besteed en belang gehecht aan de vele uitingen van protest die zich in de jaren 1467-68 hebben afgespeeld³⁵. Toch blijkt dat deze episode, alvast in de ogen van de tijdgenoot, niet zonder belang was. Dat de intrede van de nieuwe hertog in de stad en alle feestelijkheden die eraan verbonden zijn, zeker na de uitermate lange regeerperiode van Filips de Goede, grote indruk maakt op de tijdgenoot en door hem als een belangrijke datum wordt beschouwd, is aannemelijk.

Hier wordt deze gebeurtenis echter ook beschouwd als eindpunt van bepaalde uitwassen binnen de stedelijke politiek.

Het belang dat bij de restitutie anno 1477 wordt gehecht aan het jaar 1467, wijst erop dat het interessant zou zijn het (beperkte) bronnenmateriaal voor deze periode te herevalueren om zo te komen tot een betere integratie van de evenementen uit 1467-68 in de geschiedenis van Gent onder het Bourgondische bewind.

De praktische organisatie van de restituties waartoe in 1477 door de drie leden van de stad werd besloten, is overgelaten aan Jan van Coppenhole. Deze is gestorven nog voor hij zijn taak had volbracht; zijn laatste overzicht van inkomsten en uitgaven die aan zijn taak verbonden waren is niet volledig. Zijn weduwe en erfgenamen hebben het werk voor hem afgemaakt³⁶. Op 20 juni 1484 worden aan Pieter van Coppenhole fs. Fransoys, erfgenaam van Jan, officieel de originelen overhandigd van alle rekeningen die de procureur met betrekking tot de restituties ter controle heeft overgegeven aan de stedelijke administratie, zodat hij in de mogelijkheid is een afschrift te maken³⁷. Waarschijnlijk had deze dit materiaal nodig om de voornoemde laatste rekening te kunnen voltooien.

De naam Jan van Coppenhole komen we in de schepenjaren 1478-79 tot 1483-84 ook tegen als secretaris van de keure. Er zijn meerdere voorbeelden van personen die eerst door de stad in dienst worden genomen als procureur en later (als beloning voor de bewezen diensten ?) gepromoveerd worden tot secretaris van een schepenbank. Bovendien is de einddatum van zijn termijn als secretaris

35 We beschikken over het reeds geciteerde artikel van FRIS (*La restriction*), waarin een chronologische opsomming van de gebeurtenissen wordt gegeven, en over een artikel van ARNADE (P.), *HMGOG*, 1991

36 SAG reeks 400, n°27, f°129: de rekening die achter de stadsrekening voor het schepjenjaar 1479-80 zit, begint als volgt: "*Rekeninghe van der weduwe ende hoys van wijlen Janne van Coppenhole als procureur gheweest hebbende van der stede van Ghent*".

37 SAG, reeks 400 n°27, f°301 v°.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

van de keure in overeenstemming met de hierboven aangehaalde vermelding die 20 juni 1484 als terminus ante quem geeft voor de dood van procureur Jan van Copenhole.

Als termini voor de sterfdatum van Jan van Copenhole krijgen we dan 15 augustus 1483 en 20 juni 1484.

De stelling van Victor Fris dat de procureur van de restituties de “volksheld” Jan van Copenhole is die tijdens de opstand tegen Maximiliaan van 1487 tot 1492 de radicale factie binnen Gent leidde, wordt door deze informatie definitief ontkracht³⁸. Uit de overhandiging van de kopie van de rekeningen blijkt dat een zoon van Fransoys van Copenhole erfgenaam was van procureur Jan. Fransoys zou een tweelingbroer met de naam Jan hebben gehad³⁹.

Ondanks het feit dat begin de jaren 1480 hoogstwaarschijnlijk twee Jan van Copenholes actief zijn geweest te Gent, wordt nergens in de bronnen een bijnaam vermeld om de twee van elkaar te onderscheiden. Misschien dat het materiaal dat Fris gebruikte voor het samenstellen van zijn biografisch artikel een duidelijker licht kan werpen op de carrière van beide personen. Helaas bevat het genoemde artikel geen bronvermeldingen.

Confiscaties in opdracht van het stadsbestuur

Ook tijdens de heropflakking van de opstand tegen de centrale macht na november 1487, grijpt het stadsbestuur de politieke gebeurtenissen aan om een financiële represaille tegen (al dan niet vermeende) tegenstanders te organiseren. Van deze activiteiten getuigen vier confiscatierekeningen die ons informeren over de periodes 11/11/1488-28/11/1489⁴⁰ en 20/8/1491-31/3/1492⁴¹. Opmerkingen in de rekeningen geven echter duidelijk aan dat de stad ook buiten deze periodes soortgelijke confiscaties heeft georganiseerd⁴².

38 FRIS (V.), Jan van Copenhole. Een Gentsch politicus in de 15e eeuw, *Bulletin de la société d'histoire et d'archéologie de Gand*, XIV, 1906, p.95-96.

39 FRIS (V.), art.cit., p.94.

40 SAG, reeks 20 n°5; 205 folio's, de rekening is volledig bewaard.

41 SAG, reeks 20 n°10, 11, 11bis; n°11 (23 folio's) handelt over de periode 20/8/1491-20/11/1491, n°10 (37 folio's) en n°11bis (59 folio's) handelen beide over de periode 20/11/1491-31/3/1492

42 SAG, reeks 20 n°5, f°1 r°. De aanhef van de rekening voor de periode 11/11/1488-28/11/1489 verwijst duidelijk naar het feit dat het hier de tweede rekening m.b.t. confiscaties in opdracht van de stad betreft. De eerste (bewaarde) ordonnantie (uitgevaardigd door Philips van Kleef in naam van de regentschapsraad van hertog Philips) die de stad toelating verleent een dergelijke inbeslagname te organiseren, dateert echter van 9/9/1488 (origineel in slechte staat bewaard in SAG, reeks 94, n°766; afschriften: SAG, reeks 93, G f°58 r°; ADN, série B, n°17753, “Gand confiscations”, f°1r°-v°)

KATIA HANCKÉ

De rekeningen geven een gedetailleerd verslag van de confiscatieactiviteiten: niet alleen wordt aangegeven wie voor welk bedrag geconfiscieerd is, maar ook wat juist in beslag werd genomen en de waarde ervan wordt (dikwijls uitvoerig) omschreven. Daarnaast worden zeer vaak nog allerlei inlichtingen gegeven (over de aangever, de huidige verblijfplaats van de gedupeerde, de vindplaats van de geconfiscieerde goederen,...)

Alle rekeningen bevatten ook een uitgavenpost waarin (onder andere) gedetailleerd is neergeschreven welke onkosten gedaan werden met betrekking tot de uitvoering en administratie van de confiscatie.

De vier rekeningen zijn grosso modo volgens hetzelfde principe georganiseerd. Het stadsbestuur stelt één of twee procureurs⁴³ aan die in haar naam de confiscaties uitvoeren en verantwoordelijk zijn voor de administratie. Deze procureurs ontvangen voor hun diensten geen vast dagloon, maar hebben recht op een "16sten penninc" (6,6%) op de totale inkomsten⁴⁴ van de confiscaties voor de termijn van de rekening. Met dit loon moeten de procureurs dan zelf instaan voor de onkosten die organisatie en registratie van de in de rekening beschreven activiteiten met zich meebrengen.

De magistraat vordert ordonnanties uit waarin ieder inwoner van de stad wordt aangespoord bij de procureurs "*over te bringhene alzulke catteylen, sculden van baten ende andre goede als hij onder hem hadde toebehoorende personen houdende partie contrarie etc.*"⁴⁵. Om de inwoners te stimuleren tot meewerken aan de confiscatie, wordt de aanbrenger een deel van de waarde van het aangegeven goed uitbetaald. De grootte van dit deel varieert doorheen de rekeningen tussen 50% en 20%. De registratie van de aangifte gebeurde eerst op losse blaadjes; zowel de aanbrenger als de stad kregen een kopie ten bewijze van de overdracht van de goederen en de uitbetaling van de beloofde "*penninc*"⁴⁶.

SAG, reeks 20 n°11bis, f°59 r° *in margine*). Ook na 31/3/1492 heeft de stad nog opdracht gegeven tot het uitvoeren van confiscaties. Of deze inbeslagnames ook effectief zijn uitgevoerd, is onduidelijk.

43 Voor de periode 11/11/1488-28/11/1489 Jan Uutermeere en Lievin Brixus. Brixus sterft tijdens zijn ambtstermijn (op 7/7/1489) en wordt vervangen door Lodewijc de Bave. Voor de periodes 20/8/1491-20/11/1491 en 20/11/1491-31/3/1492 worden Adriaan Claeus en Jan Uutermeere aangesteld als procureurs, wat voor de laatste termijn resulteert in twee afzonderlijke rekeningen (SAG, reeks 20 n°10 is het verslag van de activiteiten van Adriaan Claeus, n°11bis van de activiteiten van Jan Uutermeere)

44 Voor de eerste periode wordt hun loon nog berekend op de bruto-waarde van de confiscaties, voor de tweede periode wordt de inkomst die de stad overhoudt via betaling van het deel waar de aanbrenger recht op heeft, als basis genomen.

45 SAG reeks 20 n°5, f°174. De tekst van de ordonnantie van 2/12/12/1488 wordt als verantwoording overgenomen door de procureurs.

46 Hier en daar zijn soortgelijke briefjes mee ingebonden in de definitieve rekeningen; b.v. SAG reeks 20 n°5, f°31-32.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Later werden deze confiscaties dan samen met een overzicht van de onkosten waarvoor de procureurs verantwoordelijk waren, verzameld in een definitieve rekening die de procureurs ter auditie moesten voorleggen aan het stadsbestuur.

De controle van de boekhouding werd uitgevoerd door drie of vier door de stad hiertoe aangeduide personen. De bemerkingen van deze controleurs zijn terug te vinden *in margine* in de bewaarde rekeningen. Vooral voor de rekening waarin procureur Jan Uutermeere een overzicht geeft van de confiscaties die onder zijn verantwoordelijkheid werden uitgevoerd tussen 20/11/1491 en 31/3/1492⁴⁷, geven deze aantekeningen interessante extra informatie. Deze rekening werd zeer uitvoerig gecontroleerd door de vertegenwoordigers van de stad. Iedere confiscatie werd apart bekeken, alle aanbrengrers werden ondervraagd en waar mogelijk werden ook getuigen gehoord. De procureur blijkt de stad voor grote bedragen te hebben opgelicht⁴⁸. Uit het geheel van getuigenissen krijgt men de indruk dat de procureur het op een akkoordje gegooid had met een Gents oudkleerkoper. De procureur verleende de oudkleerkoper een quasi-monopolie bij het opkopen van geconfiscieerde gebruiksvoorwerpen, (kleine) meubelen en kledij. Deze (veel) te lage prijzen gaf hij aan als inkomsten voor de stad. In ruil had hij recht op een deel van de winst die zijn handlanger maakte bij het verkopen van deze goederen. Daarnaast hebben beiden ook nog de nodige inkomsten gehad uit goederen die zij in beslag namen ten eigen bate.

De controle van de rekening ving aan op 7 mei 1492, op een ogenblik dus dat Jan Uutermeere reeds begonnen was aan een nieuwe termijn als procureur in dienst van de stad⁴⁹. In concluderende bemerkingen van de controleurs aan het einde van de rekening wordt nergens ingegaan op de maatregelen die de stad treft om de procureur te bestraffen.

In de rekening van de baljuw van de stad Gent wordt wel melding gemaakt van ene Jehan Uutermeere⁵⁰. In het deel uitgaven wordt een betaling aan de beul geboekt voor de *tortuur* die deze Jehan Uutermeere heeft toegediend. De gevangene werd vervolgens aan het *piloors*, de schandpaal, geplaatst.

Misschien ligt in het bedrog van Jan Uutermeere wel de oorzaak van het opsplitsen van de confiscatierekening voor deze periode. Een vergelijking van

47 SAG, reeks 20 n°11bis.

48 In de eerste plaats door voor de geconfiscieerde goederen een te lage waarde aan te geven (getuigenissen bewijzen dit voor ruim 1/3e van de confiscaties), maar ook door chantage, manipulatie en het verduisteren van goederen.

49 SAG, reeks 20 n°11bis, f°59 r°. In de aantekening *in margine* wordt verwezen naar de volgende rekening van Jan Uutermeere: “...*in zijn naevolghende rekeninghe behinnende den eersten van april XCI voor paesschen...*”

50 ARA, RK 14.118, f°86 r°. De rekening voor de periode 12/8/1492-12/8/1493 van baljuw Joos van Ghistel, deel uitgaven.

KATIA HANCKÉ

beide rekeningen levert immers geen andere mogelijke redenen op voor het stopzetten van de samenwerking tussen beide procureurs. De twee procureurs hadden reeds samengewerkt bij de inbeslagnames in de voorgaande periode. De rekeningen van de beide procureurs zijn op boekhoudkundig vlak op identieke wijze georganiseerd. De procureurs zijn ook allebei in dezelfde regio's actief geweest. Het enige verschil is dat bij de controle van de rekening van procureur Adriaen Claeus geen onregelmatigheden werden geconstateerd.

Rekening houdend met al deze factoren, lijkt een mogelijke verklaring voor de dubbele boekhouding ons dat Adriaen Claeus weigerde mee verantwoordelijk te zijn voor het persoonlijk winstbejag van Jan Uutermeere, en dus een eigen rekening met een verslag van zijn werkzaamheden heeft opgemaakt.

De oplichterspraktijken werpen ook een licht op de verschillende klemtonen in de twee rekeningen wat betreft het soort confiscaties. In de rekening van Jan Uutermeere komen zeer veel persoonlijke bezittingen en erfenissen voor, juist twee categorieën waarin voornamelijk huisraad, (kleine) meubelen, kledij en waardevolle voorwerpen worden in beslag genomen. Goederen waarin oudkleerkoper Andries Vyncke ook wel geïnteresseerd zal geweest zijn... De rekening van Adriaen Claeus bestaat voor meer dan de helft uit pachten, een categorie confiscaties waarmee veel moeilijker gesjoemeld kon worden: de pachtprizen waren immers vastgelegd in een pachtcontract.

Wanneer we beide rekeningen samen beschouwen, krijgen we een beeld dat veel meer aansluit bij de samenstelling van de overige rekeningen.

In de stadsrekeningen wordt nergens teruggekomen op de confiscatieactiviteiten: zelfs de eind-balans van de confiscatierekeningen hebben de ontvangers van de stad niet overgenomen in hun boekhouding⁵¹. De inkomsten en uitgaven zijn bij het opmaken van de rekeningen duidelijk gescheiden ondergebracht in twee delen.

De indeling van de confiscaties in verschillende hoofdstukken van het deel inkomsten gebeurde op basis van de woonplaats of de (veronderstelde) verblijfplaats van de eigenaar. Zo zijn hoofdstukken opgenomen, die volgens de hoofding schijnen te handelen over confiscaties in Holland, Zeeland, Tienen, Bergen op Zoom en zelfs Bretagne. In praktijk blijkt het echter steeds te gaan om goederen in de onmiddellijke omgeving van Gent waarvan de eigenaar (volgens geruchten) zich zou bevinden in de in de titel van het hoofdstuk genoemde streek.

51 SAG, reeks 400 n°30 (aug.1488 - aug.1489, aug. 1489-aug.1490, aug.1490-aug.1491) en n°31 (aug.1492-aug.1493). Helaas is de stadsrekening voor het schepenjaar 1491-92 niet bewaard, waardoor we niet met zekerheid kunnen stellen dat de confiscaties nergens terug te vinden zijn in de administratie van de stedelijke financiën uit deze periode.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Hoewel dus de geografische omschrijvingen die door de procureur(s) gebruikt worden de indruk (willen?) wekken dat de stad in staat is tot ver buiten de grenzen van het graafschap bezittingen van tegenstanders in beslag te nemen, blijkt in realiteit de reikwijdte van de confiscaties heel wat bescheidener van omvang te zijn geweest. Hoeveel moeite in de rekeningen ook wordt gedaan om iets anders te suggereren, men kan toch niet anders dan besluiten dat de invloed van de stad Gent ook in deze periode beperkt blijft tot haar traditionele hinterland. Zelfs wanneer we de geografische indeling van de procureurs respecteren, blijkt dat in de hoofdstukken over gebieden binnen het Gentse Kwartier meer dan de helft van de confiscaties en van de inkomsten terug te vinden zijn.

Veruit het grootste deel van de eigendommen die geconfiscieerd worden, is onder te brengen onder één van de volgende drie categorieën: pachten, erfenissen, persoonlijke bezittingen.

Ongeveer 1/3 van alle confiscaties uit de rekeningen zijn inbeslagnemingen van pachten. In totaal brachten ze de stad 83.882 d.gr. op, d.i. 17,3% van alle inkomsten. Pachten komen voornamelijk voor in de kapitels over het Gentse Kwartier. Voor de pachtboeren was het interessant de *paymenten* voor hun pacht aan de stad Gent te betalen in plaats van aan de eigenaar van de grond. Bij aangifte aan de stad hadden ze niet alleen recht op 1/6 tot 1/4 vermindering van betaling (onder de vorm van de 4de of 6de *penninc* waar ze als aanbrenger recht op hadden) maar de stad was ook ruim in het toekennen van pachtafslagen als compensatie voor "*den verliese van de orloghe*". De eigenaars zullen hierin wel veel minder soepel geweest zijn.

Deze pachtafslagen komen vooral veel voor in de rekening voor de periode 11/11/1488-28/11/1489. In het voorjaar van 1488 heeft het platteland rond Gent ook uitzonderlijk veel te lijden gehad van de oorlogsactiviteiten: wanneer Maximiliaan na 16 mei 1488 een nieuw offensief inzet om Gent vanuit het noorden in te nemen, verdedigt de stad zich door haar ommeland te doen overstromen. De aanval van Maximiliaans troepen mislukt, en de belegering van de stad die erop volgt wordt pas beëindigd op 8 juli 1488⁵². Bijna twee (voor de landbouw cruciale) maanden kon het Gentse ommeland dus niet bewerkt worden.

In de periode 20/8/1488-31/3/1492 komen enkel in de rekening van Adriaen Claeus veel pachten voor (56,3% van alle confiscaties en 61,6% van alle inkomsten). Het gering aantal pachten in de rekening van Jan Utermeere compenseert dit: in beide rekeningen samen maken pachten nog 1/3e van de inbeslagnemingen uit en staan ze in voor 27,8% van de inkomsten.

In de eerste rekening uit deze periode komen slechts vier pachten voor. De rekening brengt verslag uit voor de termijn 20/8/1491-20/11/1491. Pachten

52 FRIS (V.), *Histoire de Gand*, Gent, 1913, p.145.

KATIA HANCKÉ

werden gewoonlijk betaald in twee *halfjaarlijkse paymenten*. De meeste uitbetalingen van pachten gebeurden traditioneel op Kerstmis en St. Jansdag, die beiden buiten de termijn van de rekening vallen.

Verder valt op dat zeer veel pachters uit de rekeningen verschillende *paymenten* achterop zijn met hun betalingen. Achterstallen tot 3 of 4 jaar zijn niet uitzonderlijk. Dit bevestigt nog maar eens dat de gevolgen van de militaire destructie voor het platteland van het Gentse Kwartier op korte termijn desastreus waren⁵³. Zo zou tegen 1492 85% van de gronden in het kwartier van Gent niet meer bewerkt zijn geworden⁵⁴. In het licht van deze gegevens is het niet verwonderlijk dat zoveel pachters niet in staat waren hun pacht te betalen.

Het grote aandeel pachten geeft voor heel wat personen die geconfiscieerd werden aan dat ze tot de rijkere lagen van de bevolking behoorden. (Buitensteeds) grondbezit was immers niet voor iedereen weggelegd.

Confiscatie van (een deel van) erfenissen vormt een ander belangrijk deel van de inkomsten: ongeveer 1/4 van de confiscaties dat 37,4% van alle inkomsten aanbrengt. De waarde van een erfenis ligt systematisch hoger dan de gemiddelde waarde van een confiscatie.

In de rekening van 14/11/1488 tot 28/11/1489 komt bijna de helft van de inkomsten uit in beslag genomen erfenissen. Dit is ook de periode waarin het sterftecijfer in Gent uitzonderlijk hoog lag: de stad was overbevolkt, ondervoed en er woedt een epidemie (waarschijnlijk pest) die in de bron omschreven wordt als "*aestegher zickte*".

Ook in de latere rekeningen zijn erfenissen een belangrijke inkomstenbron. Het is evident dat het aanslepend krijgsgewoel en de steeds duidelijker voelbare gevolgen ervan in de stad, ook in de periode 20/8/1491-31/3/1492 een weerslag hadden op het sterftecijfer binnen Gent.

Een andere interessante categorie confiscaties betreft persoonlijke bezittingen. Tot dit soort inbeslagnemingen wordt gerekend kledij, sieraden en waardevolle voorwerpen, huisraad en (kleine) meubelen van de geconfiscieerde persoon zelf. Over het geheel van de rekeningen staat deze categorie in voor ongeveer 1/6e van de confiscaties en vertegenwoordigt ze 12% van alle inkomsten. In de rekening

53 Zie: THOEN (E.), *De gevolgen van militaire destructie op het platteland. Het voorbeeld van de burgeroorlog op het einde van de XVe eeuw in Vlaanderen* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling in 2 dln.), Gent, 1975.

54 THOEN (E.), *Oorlogen en platteland. Sociale en economische aspecten van militaire destructie in Vlaanderen tijdens de late middeleeuwen en de vroege moderne tijden*, *Tijdschrift voor geschiedenis*, XCI, 1978, p.336.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

van Jan Uutemeere betreft bijna de helft van de confiscaties persoonlijke bezittingen. Een verklaring hiervoor is reeds eerder gegeven.

Doorheen de rekeningen wordt enkele malen melding gemaakt van persoonlijke bezittingen die in beslag genomen zijn toen iemand ze in opdracht van de eigenaar uit de stad trachtte te smokkelen⁵⁵.

In de rekeningen zijn verschillende confiscaties terug te vinden die door de aard van de betrokken goederen en de gedetailleerde informatie die de procureurs verstrekken ons informeren over de prijzen van allerlei produkten. Zo worden bij de inbeslagname van twee scheepsladingen de meest verscheiden goederen (zeep, slijpstenen, pek, bijlen, wol, allerlei etenswaren...) openbaar verkocht⁵⁶. Een confiscatie van de erfenis van een priester bestaat bijna volledig uit "*partijen van zilverwercke ende ghemunte penninghen*", die door een goudsmid worden geprijsd en verkocht⁵⁷.

De inbeslagname van de koopwaar van een boekhandelaar uit Antwerpen wordt eveneens uitgebreid beschreven: van alle tachtig boeken wordt auteur en titel vermeld, soms aangevuld met een beschrijving van het uitzicht⁵⁹. We beperken ons hier tot enkele markante voorbeelden, over het geheel van de rekeningen is allerlei informatie terug te vinden over gebruiksvoorwerpen, materialen, voeding,... en hun waarde.

Alle rekeningen worden be'indigd met een overzicht van de uitgaven. Het deel uitgaven van de rekening voor de termijn 11/11/1488-28/11/1489 is echter verreweg het meest interessante. In deze periode waren de procureurs blijkbaar ook bevoegd over uitgaven die met door middel van confiscatie bekomen middelen bestosigd werden. In de rekening zijn, naast een overzicht van de uitgaven voor het uitvoeren en optekenen van inbeslagnames, verslagen terug te vinden voor het verwerken van hout om de stadsverdediging te versterken⁵⁹, en van de afbraak van het kasteel van Nevele⁶⁰ en van Wondelgem⁶¹. In deze posten

55 b.v. SAG reeks 20 n°5, f°12 r°: "*Item van [naam niet ingevuld] over den prijs van eenen grauwen inckelen manskeerle ende een zwarte lammeren voedinghe, bij zekeren waeckers ghearresteert ende ghescutt ter Denremonsche poorte, daert eene vrouwe gheladen ende ghepact hadde omme uuter stede te draghene...*"

56 SAG reeks 20 n°11 f°18-21, reeks 20 n°11bis f°47. De tekst van deze confiscatie is uitgegeven in HANCKE (K.), *Conflict en confiscatie*, boek II bijlagen, p.225-229, 230-231.

57 SAG reeks 20 n°11, f°16-17; uitgave zie HANCKE, *op.cit.*, p.223-224.

58 SAG, reeks 20 n°10, f°30-32.

59 SAG, reeks 20 n°5 f°151-152, f°182-202. Het benodigde hout werd geconfisceerd van de heer van Nevele, eigenaar van het Hooidonc bos te Laarne. Zie SAG reeks 20, n°5, f°139-140.

60 SAG, reeks 20 n°5, f°145-150.

61 SAG, reeks 20 n°5, f°144-145.

KATIA HANCKÉ

zijn het aantal en de identiteit van de werkmannen, hun taak, hun loon en de duur van de werkzaamheden opgetekend. De uitgavenposten in de latere rekeningen beperken zich tot het administratieve gedeelte.

De rekeningen zijn als bron ook relevant voor de politieke geschiedenis van de stad in deze periode van opstandigheid (1487-1492). De eerste bewaarde confiscatierekening (termijn 14/11/1488-28/11/1489) werd aangevat in de periode waarin de opstand verspreid was over grote delen van Vlaanderen en Brabant en de opstandelingen net hun grootste successen behaald hadden. Gent, als leider van de opstand, had niet alleen Brugge als belangrijkste bondgenoot achter zich maar werd ook actief gesteund door de Franse koning. Sinds de vrijlating en woordbreuk van Maximiliaan (16 mei 1488) stond ook Philips van Kleef aan de kant van de opstandelingen. Maximiliaans aanval op Gent was geen succes geworden en op 8 juli, na meer dan een maand belegering, trekken zijn troepen zich terug. De invloed van de opstandelingen, en dus van de stad Gent strekte zich over een relatief groot gebied uit, en dat (pogen) de procureurs ook te weerspiegelen in de rekening.

Het stadsbestuur van Gent was reeds op 4 november 1487 in handen gekomen van de opstandelingen. De meest geradikaliseerde factie, en dan vooral Jan van Coppenhole als kapitein, verwierf in de loop van 1488 groot aanzien binnen de stad. Het regime zat dus bij de aanvang van de confiscaties, in het najaar van 1488, stevig in het zadel. Deze consolidatie van de macht komt ook tot uiting in het feit dat het stadsbestuur in staat is de inbeslagname van de goederen van haar vijanden te organiseren met behulp van haar inwoners (die, zoals gezegd, aangespoord werden de goederen te komen aangeven). Uit de omvang van de bewaarde rekening en de waarde van de confiscaties blijkt dat de inwoners actief hebben meegewerkt. De goederen worden aangebracht door een grote groep mensen, slechts enkele aanbrengrers komen herhaaldelijk voor in de rekening.

De politieke situatie bij de aanvang van de tweede periode van confiscaties (20/8/1491-31/3/1492) was heel wat minder gunstig voor de opstandelingen. Sinds de Vrede van Damme (29 november 1490), waarin Brugge zich onderwierp aan de centrale overheid, was Gent geïsoleerd in zijn strijd tegen Maximiliaan. De Franse koning verleende enkel nog lippendienst en sinds maart 1491 woedde de oorlog met Maximiliaans troepen opnieuw in alle hevigheid.

Binnen Gent kreeg in juni 1491 de radikale factie weer greep op het stadsbestuur. Bij de wetsvernieuwing in augustus werd Jan van Coppenhole overdeken van de neringen. Van een consolidatie van de macht in handen van de meest geradikaliseerde groep opstandelingen was nu echter geen sprake. De volgende maanden geven talrijke incidenten aan dat een groot deel van de bevolking niet gelukkig is met het beleid en voorstander is van vredesonderhandelingen. In juni 1492 zal het bestuur van de stad in handen komen van een meer gematigde factie en beginnen de onderhandelingen met Maximiliaan die zullen leiden tot de

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Vrede van Tours (29 juli 1492)⁶².

De onzekere politieke situatie weerspiegelt zich ook in de bewaarde rekeningen. De aktieradius van de procureurs is beperkt en de omvang van de confiscaties is, zeker in vergelijking met de voorgaande periode, bescheiden te noemen. Er worden veel minder goederen aangebracht, er is nog slechts een kleine groep aanbrengrers die de procureurs herhaaldelijk op de hoogte brengen van te confisceren goederen.

Onderzoek naar de personen die in de rekeningen gevisieerd worden, bewijst de nauwe band met de evolutie van de politieke situatie binnen Gent. Het is duidelijk dat in de confiscaties buiten de stad Gent de identiteit van de eigenaar maar weinig ter zake doet. Het herhaaldelijk confisceren van personen komt slechts accidenteel voor, bij heel wat inbeslagnames blijkt de eigenaar van de goederen de procureur(s) zelfs onbekend te zijn. De procureur neemt, in naam van de stad, wat hij krijgen kan, met als enig schaamlapje dat de eigenaars van de geconfiscieerde goederen zich in "vijandig gebied" ophouden.

De confiscaties waarbij inwoners van Gent betrokken zijn, leveren een heel ander beeld op. 20% van de betrokken personen is in verschillende rekeningen terug te vinden, de eigenaar van de goederen is steeds gekend. Ook de groep Gentse inwoners die gevisieerd worden in de verschillende periodes, evolueert mee met de politieke situatie en de stabiliteit van het regime. In de confiscatierekening van de stad uit de periode van eind 1488 tot eind 1489 worden van 23 personen die een functie hebben vervuld tijdens het pro-Maximiliaans regime van juni 1485 tot november 1487, goederen geconfiscieerd. Van de betrokken personen hebben er elf een schepenambt uitgeoefend in deze periode, vijf waren herenkiezer voor een schepenbank. Onder de schepenen zijn de laagste posten uit beide banken niet vertegenwoordigd, we vonden 3 voorschepenen, een eerste, een derde en een vierde schepen, drie zesde schepenen en één achtste schepen terug.

Uit de ambtenarij worden acht personen genoemd: 4 secretarissen, een pensionaris en drie advocaten van de stad in de Raad van Vlaanderen. Ook de onderbaljuw en de amman uit de voornoemde periode zijn terug te vinden in de rekening.

Voor al deze personen kan verondersteld worden dat er intern-stedelijke politieke motieven ten grondslag liggen aan de confiscatie van hun goederen. Geen van hen heeft sinds november 1487 nog een functie uitgeoefend binnen de stad, en voor een groot aantal is uit de confiscatierekening af te leiden dat ze uit Gent

62 BLOCKMANS (W.), *Autocratie ou polyarchie? La lutte pour le pouvoir politique en Flandre de 1482 à 1492 d'après des documents inédits*, *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor geschiedenis*, CXL, 1974, p.301-312.

KATIA HANCKÉ

gevlucht zijn. Het gaat dan ook om personen die een vooraanstaande positie hadden in het stedelijk bewind voor de regimewisseling van november 1487.

Voor drie andere personen is minder zeker of vijandschap binnen de stedelijke politiek meespeelde bij de confiscaties, twee van hen waren voor februari 1477 ambtenaar van de stad (secretaris en ontvanger), maar zijn sindsdien niet meer terug te vinden in stadsdienst, een nam in 1483 eenmalig een schepenambt waar (2de schepen van gedele).

De overige 14 personen hebben nooit een functie in dienst van de stad vervuld. Slechts vier van de 40 personen zullen later nog (opnieuw) in dienst treden bij de stad. Ze worden pas "gerehabiliteerd" na de regimewisseling van 1492.

Opvallend is wel dat leden van de poorterij duidelijk oververtegenwoordigd zijn in de rekening: van de geconfiscieerde schepenen zijn er zeven vertegenwoordigers van de poorterij, voor nog eens 16 andere personen zijn er aanwijzingen (adellijke of andere titel, familienaam) dat zij tot de poorterij gerekend kunnen worden. De redenen voor hun oververtegenwoordiging kunnen velerlei zijn: bewust viseren van een lid dat de stedelijke politiek gedurende lange periodes heeft gedomineerd, het lid dat de meeste bindingen heeft met de centrale macht, het lid ook dat het rijkst is (en dus het meest interessant bij confiscaties).

Voor de personen uit de tweede reeks confiscatierekeningen (1491-92) is de link met de politieke gebeurtenissen minder gemakkelijk te leggen. Meer dan de helft van de gedupeerden zijn nergens onder het stedelijk personeel terug te vinden. Acht personen (waarvan vijf reeds in de hierboven besproken rekening vermeld zijn) hebben wel een of meerdere functies uitgeoefend tussen juni 1485 en november 1487: vier schepenambten (voorschepen, 1ste, 3de en 11de schepen), drie herenkiezers, drie secretarisambten en een pensionaris. Twee anderen waren actief in 1483-84, vier vervulden nog een ambt tussen augustus 1489 en augustus 1491. Dit laatste wijst er nog eens op dat er binnen het stedelijke regime van november 1487 - juli 1492 grote spanningen waren tussen verschillende facties.

Ook een duidelijke oververtegenwoordiging van het lid van de poorterij is in deze periode niet terug te vinden. Van het viseren van een bepaalde groep lijkt in deze periode geen sprake meer te zijn, het etiket "vijand van de stad" wordt snel toegekend. Op een ogenblik dat de overmacht van Maximiliaans troepen alsmear duidelijker wordt en de populariteit van het heersende stadsbestuur binnen de stad in sneltreinvaart vermindert, hoeft ons dat niet te verbazen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de Gentse restitutie- en confiscatierekeningen die bewaard zijn uit de periode van regimewisselingen tussen 1477 en 1492, ons op verschillende vlakken nieuwe informatie geven over de geschiedenis van Gent in de tweede helft van de XVde eeuw.

CONFISCATIES IN GENT 1477-1492

Allereerst informeren de rekeningen ons over de periode waarin ze zijn opgesteld. De manier van organisatie en de omvang van de inkomsten geven aan in welke mate het stadsbestuur kan rekenen op de steun van de bevolking, in hoeverre het regime geconsolideerd is.

Van de personen van wie de stad in 1477 bedragen terugvordert, waagt niemand het niet te betalen. De stad kan zich ook permitteren verschillende jaren lang de resterende betalingen op te vorderen. De meeste bedragen zijn bij het afsluiten van de laatste rekening dan ook volledig terugbetaald, ondanks het feit dat het om enorme bedragen gaat.

De confiscatierekeningen uit 1488-89 en 1491-92 zijn een nog betere graadmeter voor de stabiliteit en populariteit van het stedelijk regime. De organisatie is immers gebaseerd op het uitgangspunt dat inwoners van de stad vrijwillig de te confisceren goederen en betalingen komen aangeven. De stad stimuleert dit door de aangevers te belonen met een percentage van de inkomsten uit de inbeslagname. Toch blijkt dat in 1491-92, op een ogenblik dat de politiek van het stadsbestuur steeds meer in vraag wordt gesteld, de stedelijke procureurs op veel minder medewerking kunnen rekenen dan in 1488-89, wanneer het nieuwe stedelijke regime nog zeer populair is. De manier waarop in de laatste confiscatierekening de inkomsten vervalst werden, geeft ook aan dat het regime zijn controle over de situatie aan het verliezen is. Pas onder de nieuwe magistraat, wanneer de vrede met de centrale macht hersteld is, worden de frauduleuze praktijken van de procureur aan de kaak gesteld.

Het overzicht van de uitgaven dat achteraan de rekeningen terug te vinden is, geeft een inzicht in de prioriteiten op financieel vlak die door de organiserende magistraat worden gesteld. Zo bevestigt de grote aandacht die in 1477 wordt besteed aan het aflossen van renten dat de gevolgen van de rentelast voor de stedelijke financiën als een ernstig probleem worden ervaren. Uit de uitgaven blijkt ook dat de aanslepende oorlog de stad tot zeer zware financiële inspanningen heeft gedwongen.

Het prosopografisch onderzoek m.b.t. de rekeningen informeert ons meer uitgebreid over de politieke relevantie van de verschillende rekeningen. Door de politieke en sociale achtergrond van de personen van wie bezittingen geconfiscieerd worden te vergelijken, blijkt of met de inbeslagnames een bepaalde groep binnen de stad bewust gevisieerd wordt. De mate van politieke polarisatie die uit deze gegevens voor de rekeningen af te leiden is, komt overeen met de verschillende regimewisselingen. Zowel in de rekeningen van 1477 als die van 1488-89 is een (vrij) duidelijke overeenkomst te vinden tussen de politieke activiteiten van de gevisieerde inwoners van Gent. In beide periodes is politiek vijandschap wel degelijk een factor geweest bij het uitvoeren van de restituties/confiscaties. Deze twee activiteiten werden ook gestart kort na een regimewisseling binnen de stad, door een magistraat die (op dat moment) op de steun van een groot deel van de bevolking kan rekenen.

KATIA HANCKÉ

In de rekeningen uit 1491-92 is de politieke stellingname van de eigenaars van geconfisqueerde goederen van veel minder belang, en duidelijke aanwijzingen dat bepaalde personen bewust gevisieerd worden zijn niet terug te vinden. Deze confiscaties werden uitgevoerd in een periode waarin het stadsbestuur veel minder stabiel is, en het ook voor veel mensen binnen de stad duidelijk wordt dat de opstandige politiek van de magistraat niet lang meer vol te houden is.

Het dossier over de restitutie van schepenpensioenen informeert ons ook over de periode tussen 1455 en 1477. In de loop van dit onderzoek is reeds enkele malen naar voren gekomen dat de impact van de politieke veranderingen in 1467-68 groter schijnt te zijn geweest dan tot nu toe verondersteld werd. Uit de restituties blijkt duidelijk dat vooral de gebeurtenissen in 1467 alvast door de tijdgenoot als een soort breekpunt worden beschouwd. Het zou interessant zijn de bronnen voor deze periode in dit licht opnieuw te bestuderen en de informatie die zij geven te herevalueren.

Daarnaast geeft deze bron ons ook uitsluitsel over de identiteit van alle schepen die tussen augustus 1455 en augustus 1467 in de Gentse magistraat hebben gezeteld. De problemen in verband met homonymie waarvoor de schepenlijsten uit deze periode ons stelden, worden door de informatie uit het restitutedossier opgelost.